

Warszawa, 2 lipca 2026 r.
KRASP/180/2026Szanowny Pan
Dariusz Salamończyk
Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z 8 czerwca 2026 r. nr SPS-III.020.162.10.2026 dotyczące poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Konferencja Rektorów Akademicznych Szkół Polskich przesyła w załączeniu jako stanowisko KRASP opinię Komisji ds. Ekonomicznych w przedmiotowej sprawie.

Z wyrazami szacunku
z up. Przewodniczącej KRASP**Michał Jerzy Zasada**
Elektronicznie
podpisany przez
Michał Jerzy Zasada
Data: 2026.07.03
15:49:49 +02'00'prof. dr hab. Michał Jerzy Zasada
Wiceprzewodniczący KRASP

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz. SPS-III.020.162.10.2026Data wpływu 22.07.2026

Biuro KRASP

Uniwersytet Warszawski

ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

tel.: 22 55 20 352

biuro@krasp.org.pl www.krasp.org.pl

Przewodnicząca KRASP

prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska

Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM)

president@krasp.org.pl

Warszawa, 25-06-2026

Stanowisko z 25 czerwca 2026r.w sprawie projektu zmian ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, wniesionego przez grupę posłów Klubu Parlamentarnego PiS do Marszałka Sejmu w dniu 27 maja 2026 r.

Komisja ds. Ekonomicznych Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, po zapoznaniu się z poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, wniesionym przez grupę posłów Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość do Marszałka Sejmu RP w dniu 27 maja 2026 r., przedstawia następującą opinię.

1. Sytuacja finansowa sektora nauki i szkolnictwa wyższego jest bardzo trudna; w ostatnich kilkunastu latach uległa ona dalszemu pogorszeniu. Świadczą o tym liczne badania, analizy i raporty. Od wielu lat środowisko naukowe domaga się wyraźnego wzrostu nakładów, który odpowiadałby nie tylko potrzebom właściwego prowadzenia badań i kształcenia młodego pokolenia, ale stwarzał warunki cywilizacyjnego postępu oraz zapewniał podstawy rozwoju kraju w średnio- i długookresowej perspektywie. Takiego wzrostu, który byłby zgodny z preambułą ustawy PSWiN, podkreślającą fundamentalną rolę nauki w tworzeniu cywilizacji oraz stanowiącą, że uczelnie i inne instytucje badawcze realizują misję o szczególnym znaczeniu dla państwa i narodu, tj. wnoszą kluczowy wkład w innowacyjność gospodarki, przyczyniają się do rozwoju kultury oraz współkształtują standardy moralne obowiązujące w życiu publicznym. Obowiązkiem władzy publicznej jest tworzenie optymalnych warunków dla wolności badań naukowych i twórczości artystycznej, wolności nauczania oraz autonomii społeczności akademickiej.

W ten obowiązek wpisuje się konieczność zapewnienia odpowiednich nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe – nakładów porównywalnych z wielkością środków przeznaczanych na te cele w krajach Unii Europejskiej i innych rozwiniętych państwach świata. W debacie prowadzonej w ramach Kongresu Nauki Polskiej (2017–2018) określono je na poziomie 3% PKB. Był to ważny postulat, choć nieznajdujący wówczas odzwierciedlenia w aktach prawnych. Nawiązują do niego liczne głosy środowiska naukowego i akademickiego, w tym naszych instytucjonalnych reprezentacji. Wiele argumentów w tej sprawie zostało już podniesionych i zachowują one w pełni swą aktualność.

Na gruncie tego postulatu ruch społeczny „3% dla nauki, 100% dla Polski” w dniu 6 maja 2026 r. rozpoczął zbieranie podpisów pod apelem do polityków, posłów i senatorów o podjęcie

zdecydowanych działań na rzecz poprawy katastrofalnej sytuacji finansowej naszego środowiska, a 27 maja 2026 r. odbył się protest przed gmachem Sejmu. Poziom 3% PKB jako kierunek zmian potwierdził również w dniu 14 maja 2026 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego M. Kulasek w wywiadzie dla Forum Akademickiego, przedstawiając założenia programu wzrostu nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe do 2% PKB w ciągu pięciu lat. Komisja ds. Ekonomicznych KRASP w pełni popiera ten postulat jako uzasadniony i szeroko podzielany przez środowisko nauki i szkolnictwa wyższego.

2. Do postulatu 3% PKB nawiązuje projekt zmian ustawy PSWiN, wniesiony przez grupę posłów Klubu Parlamentarnego PiS do Marszałka Sejmu w dniu 27 maja 2026 r. Akcentując bardzo mocno potrzebę radykalnej poprawy sytuacji finansowej środowiska, Komisja ds. Ekonomicznych KRASP formułuje wobec tego projektu kilka istotnych uwag.

3. Proponowanym w projekcie sposobem na zwiększenie nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe jest wprowadzenie do ustawy PSWiN nowych artykułów 365a i 365b. Artykuł 365a stanowi, że na finansowanie działalności badawczo-rozwojowej, szkolnictwa wyższego i nauki przeznaczają się corocznie wydatki z budżetu państwa w wysokości nie niższej niż: 1,3% PKB w roku 2027, 1,6% PKB w roku 2028, 1,9% PKB w roku 2029, 2,2% PKB w roku 2030, 2,4% PKB w roku 2031, 2,6% PKB w roku 2032, 2,8% PKB w roku 2033 oraz co najmniej 3% PKB w roku 2034 i latach kolejnych. Artykuł 365b zobowiązuje Radę Ministrów do corocznego przyjmowania – w drodze uchwały, na wniosek ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki – Wieloletniego Programu Finansowania Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Działalności Badawczo-Rozwojowej, obejmującego rok następny oraz dwa kolejne lata budżetowe.

4. Artykuł 365 ustawy PSWiN stanowi punkt wyjścia Działu XII, zatytułowanego *Finansowanie systemu szkolnictwa wyższego i nauki oraz gospodarka finansowa uczelni*. Dział ten obejmuje artykuły 365–425 i określa zasady oraz kryteria alokacji środków budżetowych, którymi dysponują – na mocy ustawy budżetowej i ustaw ją wprowadzających – minister nauki oraz inni ministrowie właściwi dla sektora nauki i szkolnictwa wyższego. Dział XII nie reguluje zasad zasilania finansowego instytucji systemu (wymienionych w art. 7 ustawy PSWiN) w trybie autonomicznym; wielkość środków i zasady finansowania sektora określają Rada Ministrów, Sejm i Senat w ustawie budżetowej oraz ustawie o finansach publicznych.

Poselski projekt zmierza do zmiany aktów stanowiących fundament systemu finansowego państwa. W świetle przepisów Konstytucji i zasad techniki prawodawczej ustawa PSWiN nie może przesądzać o rozstrzygnięciach innych ustaw, w tym ustawy budżetowej i ustawy o finansach publicznych. Z tego punktu widzenia projekt nowelizacji ustawy PSWiN jest, w ocenie Komisji, formalnie nieprawidłowy: ustawa PSWiN nie stwarza podstaw prawnych dla przyjęcia proponowanego brzmienia art. 365a.

5. W uzasadnieniu projektu przytoczono argumenty przemawiające za jego przyjęciem. Część z nich jest merytorycznie niepełna. Dotyczy to w szczególności odwołania się do średniej unijnej: „2,2% PKB to aktualna średnia unijna nakładów na B+R. Jest to poziom, który Polska powinna osiągnąć już dawno temu, a nie dopiero w 2030 r.” Komisja podziela tezę o potrzebie osiągnięcia tego wskaźnika „już dawno”, zarazem jednak zwraca uwagę, że wskaźnik unijny wymaga komentarza: obejmuje łączne nakłady na naukę i szkolnictwo wyższe finansowane zarówno ze środków publicznych, jak i prywatnych – w tym przez podmioty gospodarcze i biznes. Operowanie takim odniesieniem bez stosownego komentarza nie zapewnia rzetelnych i precyzyjnych porównań międzynarodowych.

Część argumentów ma charakter wyraźnie polityczny, co osłabia merytoryczną wagę dokumentu. Ponadto – wbrew sformułowaniu użytemu w uzasadnieniu – projekt nie zawiera harmonogramu w ścisłym znaczeniu tego słowa, lecz jedynie konkretne wskaźniki relacji nakładów do PKB w perspektywie lat 2027–2034. Komisja nie znajduje w projekcie należytej troski o stan finansów publicznych, odpowiedzialności za jakość stanowionego prawa ani wskazania krytycznego stanu instytucji nauki i szkolnictwa wyższego w latach 2015–2023.

6. Projekt zawiera diagnozę, że „Polska nauka znajduje się w najgorszej sytuacji od ćwierćwiecza. Mimo że gospodarka rośnie, nakłady na B+R jako odsetek PKB są na poziomie jednego z najniższych w historii III RP – znacznie poniżej 1,4%.” Komisja podziela ocenę bardzo trudnej i pogarszającej się sytuacji nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce, podkreślając zarazem dwa istotne uzupełnienia.

Po pierwsze, w roku 2015 nakłady na nasz sektor wynosiły 1,25% PKB z roku 2014 (1,728 bln zł), zaś w roku 2023 – 1,00% PKB roku poprzedniego (2022 = 3,078 bln zł). Oba wskaźniki obrazują skalę negatywnych zmian i postępującej zapaści w ciągu ośmiu lat mieszczących się w przywoływanym przez projekt „ćwierćwieczu”.

Po drugie, odnoszenie nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe do PKB, choć może stanowić użyteczne przybliżenie ogólne, nie jest metodologicznie właściwe. Nauka finansowana jest nie z PKB, lecz z budżetu państwa, którego plan określa ustawa budżetowa. To właśnie ona wskazuje źródła dochodów i kierunki wydatków publicznych. Kluczową informację stanowi zatem analiza udziału nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe w strukturze wydatków budżetu państwa. W latach 2015–2023 wskaźnik ten obniżył się wyraźnie – z 7,06% w 2015 r. do ok. 5,15% – i tendencja ta utrzymywała się w kolejnych latach 2024–2025. Ten trwały spadek stanowi potwierdzenie „najgorszej sytuacji polskiej nauki”, na którą wskazuje uzasadnienie projektu.

7. Projekt nie zawiera szczegółowej analizy skutków wdrożenia proponowanych rozwiązań, a skutki te są bardzo poważne. Dojście w 2027 r. do wskaźnika 1,3% PKB wymaga zwiększenia

nakładów o ok. 10 mld zł (tj. ok. 25% nakładów na dział 730 w roku bieżącym), natomiast osiągnięcie wskaźnika 2,2% w 2030 r. – o ok. 44 mld zł (tj. ok. 125%). Analiza skutków powinna z jednej strony przedstawiać realną mapę drogową dochodzenia do postulowanego poziomu 3% PKB, z drugiej zaś – wskazywać konkretne instrumenty zapewniające jego osiągnięcie w toku corocznych prac nad projektem budżetu państwa, wraz z pakietem niezbędnych zmian legislacyjnych. Takiej analizy oczekuje Komisja ds. Ekonomicznych KRASP i całe środowisko akademickie. U podstaw tych oczekiwań leży potrzeba rzeczywistych, głębokich zmian systemowych – nie tylko deklaracji politycznych.

8. Odnosząc się do proponowanego art. 365b, Komisja stoi na stanowisku, że zamiast tworzyć nowe *Wieloletnie Programy Finansowania Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Działalności Badawczo-Rozwojowej*, zasadne byłoby wprowadzenie konkretnych zapisów do obowiązującego dokumentu *Polityka Naukowa Państwa*, przyjętego przez Radę Ministrów w lipcu 2022 r. – stanowiącego strategiczną podstawę funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego i nauki.

9. Bardzo trudna i wciąż pogarszająca się sytuacja instytucji nauki i szkolnictwa wyższego skłania do podjęcia na nowo poważnej debaty społecznej i środowiskowej nad realnymi kierunkami i sposobami zmiany tego stanu rzeczy. Komisja ds. Ekonomicznych KRASP deklaruje gotowość aktywnego udziału w takiej debacie. Powinna ona opierać się na rzetelnym podejściu merytorycznym i metodologicznym: obejmować analizę ceteris paribus zmian w czasie, precyzyjne zdefiniowanie kategorii nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe wraz z wszystkimi źródłami finansowania i obszarami alokacji przez poszczególne ministerstwa i agendy rządowe, a także zapewniać porównywalność międzynarodową. Wymaga tego długookresowy interes państwa, rzeczywista troska o dobro wspólne oraz zachowanie wysokich standardów w zarządzaniu finansowaniem sektora nauki i szkolnictwa wyższego – jako elementarny warunek realizacji misji naszego sektora, trafnie wyrażonej w preambule ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Z wyrazami szacunku

Przewodnicząca Komisji

prof. dr hab. inż. Celina M. Olszak